

Прочитати наставне јединице које се односе на Власт

Текст „Власт”, Чедомир Чупић, *Енциклопедија политичке културе*, ред. М. Матић и М. Подунавац, Савремена администрација, Београд 1993, стр. 1253 – 1258

Неопходност постојања власти

Наставник подсећа ученике на неопходност постојања државе као организације. У свакој држави мора постојати организација власти која доноси одлуке по којима се сви управљају. Наставник подсећа ученике на час „Заједнице у којима живимо” и закључке које су ученици донели о регулисању права и обавеза у различитим заједницама и начинима одлучивања у њима.

Облици владавине

Одлучивање појединца;

Одлучивање мање групе;

Трећа – одлучивање већине

Наставник резимира да су људи дуго веровали да је најважније ко влада и да то треба да буде најспособнији или најхрабрији међу њима. Кроз историју, поставило се питање да ли је праведно да одлуке доноси само један владар или мања група људи, па макар они били најпааметнији и најспособнији. На наредним часовима потражиће се одговори на ова питања и приближити искуство које је научило људе да је битније како се влада него ко влада.

Разумевање неопходности и сврхе ограничења власти

Упознавање са начинима ограничења власти (владавина закона)

Наставник позива шест добровољаца и даје им картице с описаним улогама које ће симулирати (При-лог 1). Симулација се одвија на дан када *владар* – добар човек и храбар војсковођа с ауторитетом – при-ма своје поданике. Поред владара, ту су и *министар* у његовој влади – спроводи реформе које нису у складу са законом, али обезбеђују владару мирну и сигурну владавину; познати *филозоф* и критичар који је власник најчитанијих новина; сиромашни *просјак*; школски *друг* владара са којим се није видео од детињства и незапослена млада *особа*.

Ученици имају неколико минута да се заједно припреме за своје улоге. Нагласите да сваки поданик кад излази пред владара треба да се представи и каже ко је и зашто долази. То је важно да би владар знао како да одговори сваком од њих. „Владару” нагласите да је важно да покаже да је добар човек, али да одлуке доноси на основу својих интереса а не на основу прописа. Остали ученици не знају како ће се одигравати симулација. Они посматрају симулацију и добијају задатак да забележе шта су запазили.

Дискусија са ученицима о неопходности ограничења власти

После изведене симулације, наставник организује разговор са ученицима. Питања која наставник може поставити су: Које сте улоге препознали? Какав је човек владар? Које су добре особине владара? Шта вам се не допада код овог владара? На основу чега владар доноси одлуке? Каква је позиција људи који живе у таквом друштву? Какво је то друштво у којем један човек доноси одлуке и спроводи их?

Наставник резимира да је за овакво друштво карактеристично да појединац концентрише огромну моћ у својим рукама и да је користи како би се одржао на власти. Стога је неопходно *ограничити власт* тако што ће друштво донети *правила* према којима ће се управљати. Овакво друштво подразумева *владавину закона*, а не људи. Уколико власт крши ова правила и процедуре или она не постоје, он-да се ради о *неограниченој власти* према самовољи владара.

КАРТИЦЕ ЗА СИМУЛАЦИЈУ

ВЛАДАР показује разумевање за своје поданике и жели да им покаже како је он пре свега добар човек. Ипак, као и сваком човеку, неки људи су му мало дражи од других, као на пример његов школски друг кога није видео одмалена и са којим је заједно играо фудбал. Такође, од неких људи има више користи него од других. Тако, на пример, *министар у његовој влади* осигурава владару мирну и сигурну владавину, а *познати филозоф и критичар*, власник најчитанијих новина, обећава блажу јавну критику. Како владар не може баш свима да изађе у сусрет, *незапослена млада особа* и *сиромашни просјак* остају ускраћени за помоћ.

МИНИСТАР

Долази на састанак код владара и тражи нову резиденцију у којој би живео. Стара је постала премала за њега и његову свиту, а сем тога нема довољно велико двориште у ком би се одржавали балови. Све то утиче на министрово психичко и физичко здравље и стога се плаши да неће моћи више да обавља своју функцију како треба.

ПОЗНАТИ ФИЛОЗОФ И КРИТИЧАР

Долази код владара и тражи новац за реконструкцију штампарије чији је власник. Дискретно га уцењује објављивањем текста у новинама, који би обзнанио праву позадину економских реформи које владар жели да спроведе, а које нису у складу са законом.

ШКОЛСКИ ДРУГ

Владар је његов школски друг из детињства кога није видео годинама. Долази код владара да га моли за услугу (да му запосли ћерку или нешто друго) и стално се позива на њихово дружење из младости.

НЕЗАПОСЛЕНА МЛАДА ОСОБА

Долази да разговара са владаром и моли га да јој обезбеди било какав посао јер је чула да је претходном молиоцу обећао посао за ћерку.

СИРОМАШАН ПРОСЈАК

Долази код владара и моли га да му обезбеди бољи простор за становање јер живи у врло лошим условима.

ВЛАДАВИНА ЗАКОНА – ПРИМЕРИ

- „Оне који се обично називају управљачима прозвао сам сада слугама закона, и то не за-то што желим да уведем неке новотарије у давању назива, него зато што сам убеђен да управо од тога више него од ичега другог зависи и спас државе као и томе супротно (то јест пропаст - И.В.). Јер у држави где закон зависи од власти управљача и где он сам нема снагу, ја видим да је спремна пропаст. А у држави где је закон господар управљача, и где је власт потчињена законима, ја добро видим да постоје и спас и срећа и све благодети које богови дадоше државама.” (Платон, *Закони*, 715д)

- „Да ли је корисније потчињавати се најбољем човеку или најбољим законима?
Они који

сматрају да је у интересу државе да њоме управља краљ држе да закони дају само опште одредбе, а не предвиђају све појединачне случајеве, па је стога, као уосталом и у свакој другој вештини, наивно управљати се само по прописима... Свакако да они у чијим је рукама власт треба да знају и оне опште одредбе. Али јачи је онај у коме уопште нема страсти него онај ко их по својој природи има. Закон је, дакле, без страсти, а свака људска душа, напротив, мора да их има.” (Аристотел, *Политика*, 1268а)

- „Закон је краљица свих ствари, како смртних, тако и бесмртних.” (Пиндар, *Nomos Bazilikeus*)

- „Када државом управљају закони, ствари ће се просто одвијати у њиховом редовном правцу... Када се и владар и министар, и надређени и подређени, и племић и обични, сви покоравају закону, ово се назива Велика Добра Власт” (Куанг Чунг 7. век п. н. е.)

- „*Omnes legum servi sumus uti liberi esse possimus.*” (Да бисмо били слободни, треба да служимо законима – или, да будемо слуге закона) (Цицерон, *Pro Cluentio*, 43)

- Сер Едвард Коук упозорава парламент да „пусти да се све ствари мере златним и неса-витљивим штапом закона, а не неизвесним и вијугавим ужетом дискреционе власти”. (II део *Институ-та закона Енглеске*)

- „Циљ закона није да укине или ограничи, већ да очува и увећа слободу. Јер у свим државама створених бића подобних за законе, тамо где нема закона нема ни слободе. Јер, слобода значи бити слободан од ограничења и насиља других, што није могуће тамо где нема закона. Али, слобода није, као што нам се каже, слобода сваког човека да чини што му је воља – јер ко би могао да буде слободан кад ћеф сваког другог човека може њиме да господари? – већ слобода да како му је воља располаже и управља својом личношћу, делатностима, поседима и целокупном својином у оквиру овлашћења оних закона којима је подвргнут, и да у томе не буде потчињен арбитрарној вољи другога, већ да слободно

следи своју властиту.” (Џон Лок, *Друга расправа о влади*, од. 57)

ЦИЉ ЧАСА: Упознавање са појмом демократија Упознавање са начинима ограничења власти

Демократија и демократско одлучивање

Текст „Демократија”, Милан Матић, *Енциклопедија политичке културе*, ред. М. Матић и М. Подунавац, Савремена администрација, Београд 1993, стр. 198–229

Активност:

Непосредна и представничка демократија

Наставник упознаје ученике са изворним значењем речи демократија (настала од грчких речи *demos* – народ и *krateo* – владати, владавина) – у најширем значењу владавина народа. У античкој Грчкој су сви слободни грађани доносили најважније одлуке које се тичу њихове државе. У суштини то је било могуће јер је мали број људи сматран слободним. Жене, робови и странци нису могли гласати.

Данас је тешко омогућити да сви грађани непосредно учествују у одлучивању. Стога бирамо наше представнике и овлашћујемо их да доносе одлуке у наше име. С обзиром на то да доносе одлуке у наше име о питањима од значаја за нас, веома је битно какав ће бити поступак избора наших представника.

Активност:

Поступак избора представника

Како би се избор представника сматрао демократичним, поступак избора представника треба строго регулисати и контролисати да ли су сви имали могућност да се кандидују, да ли су сви кандидати имали једнаке услове за представљање, да ли су сви имали могућност да бирају своје представнике, да ли су представници изабрани већином гласова... Избори су најважнији начин учешћа грађана. На тај начин се изабраним представницима даје легитимитет, односно указује поверење.

Уколико постоји ученички парламент у школи, анализирајте са ученицима поступак избора представника према претходно наведеним критеријумима који омогућавају учешће у доношењу одлука најширег могућег круга ученика на које се те одлуке односе. Потом осмислите препоруке за унапређење праксе избора представника ученика. Нагласите да ћете се у блоку о ученичком парламенту више бавити овим питањем.

Уколико не постоји ученички парламент, демократском процедуром одабрати ученика/ке који ће бити представник/ци за разговор са стручном службом и управом школе о оснивању ученичког парламента. Организујте гласање, са номинацијама, гласачким листићима, гласачким кутијама, изборном комисијом... Упознајте на тај начин ученике с процедуром гласања. И у овом случају нагласити да ћете се у блоку о ученичком парламенту више бавити овим питањем.

Активност:

Појам демократије

Наставник помоћу Прилога 1 резимира да се под појмом демократије подразумевају правила која омогућавају учешће у доношењу одлука најширег могућег круга људи на које се те одлуке односе. Ово је уводна, такозвана минимална дефиниција демократије. Минималним одређењем демократије можемо демократију да разликујемо од других облика владавине у којој одлуке доноси један (или мањина) на ауторитаран начин (не обазирећи се на било каква правила) и произвољно (према сопственом нахођењу), без могућности било каквог учествовања оних којих се те одлуке тичу. Постојање правила демократског одлучивања јесте нужан, али не и довољан услов да бисмо говорили о демократији и зато се демократија не сме сводити само на процедуру. Најавите ученицима да ће на следећем часу бити речи о додатним претпоставкама демократије.

ДЕМОКРАТИЈА И ДЕМОКРАТСКО ОДЛУЧИВАЊЕ

Почетна (уводна, полазна или минимална) дефиниција демократије од које се полази у овој радионици јесте да је демократија скуп процедуралних **правила** за доношење **колективних одлука**, који омогућава **најшире** могуће **учешће** заинтересованих или оних којих се те одлуке тичу (подразумевајући и њихову контролу процеса одлучивања). Реч је о минималној дефиницији, јер се она односи на минимум услова да би се неко одлучивање могло назвати демократским. Она се још зове и **формалном** дефиницијом, јер се демократија у њој одређује **формом** у којој се демократско одлучивање одвија, или начином на који се одлука доноси. Ту форму представљају правила процедуре која се морају задовољити да би нека одлука била донета на демократски **начин** (или у демократском облику). Како су ту важне пре свега процедуре (то јест поступци), то се ова дефиниција још назива и **процедуралном** дефиницијом демократије. Да би се неко одлучивање сматрало демократским, важно је само да је одлука донета на демократски начин (поштовањем правила процедуре) без обзирања на садржај и квалитет одлука које се доносе. Из тих разлога се и ради о **минималној** дефиницији демократије.

Ова процедура је **нужан**, али **не и довољан** услов да бисмо говорили о демократији и зато се демократија не сме сводити само на процедуру. При том, не сме се заборавити да без демократских правила нема демократије. Оно више што је потребно да би демократска процедура довела до демократије у ширем смислу (до вишег степена демократије), јесу додатни услови, претпоставке и установе. Када се у друштву успоставе и ти додатни елементи, тада се добија **шири појам** демократије.

Минималним одређењем демократије добијамо могућност да демократију разликујемо од аутократије

у којој одлуке доноси један (или мањина) на ауторитаран начин (не базирајући се на било каква правила) и произвољно (према сопственом нахођењу), без могућности било каквог учествовања оних којих се те одлуке тичу.

Постојање демократских правила и процедура које треба да се следе приликом одлучивања, као и постојање контроле њиховог поштовања, представља гаранцију да они који доносе колективне одлуке неће одлучивати арбитрарно ни произвољно.

Када се говори о скупу **процедуралних** правила, мисли се на скуп **основних** (примарних) правила којима се утврђује **ко је овлашћен** да доноси колективне одлуке и на основу којих **процедура**, то јест на који унапред прописан начин. У те демократске процедуре, између осталих, убрајају се: опште право гласа, слободни и поштени избори, принцип представништва (већинско или пропорционално представљање), владавина права, уставност и законитост, гарантовање и судска заштита основних људских права и слобода, итд.

Када смо на овај начин одвојили демократске од недемократских начина одлучивања и управљања (аутократије), онда се о демократији може говорити само као о нечему што се разликује у степену развијености, а не о нечему чега има или нема (јер се у последњем случају уопште не ради о демократији). Друго што треба имати на уму јесте да демократија није никакав модел или шаблон који само једном треба заувек применити, него да се ради о процесу демократизације. То је нарочито важно за друштва у транзицији или тзв. транзициона друштва у којима се тек рађа демократија. Транзиција и представља процес преласка из недемократског у демократски поредак кроз дуготрајан **процес демократизације**. Почетак демократизације или почетни ступањ развоја демократије представљају тзв. **изборне** демократије у којима су успостављени само неки почетни предуслови и неке основне процедуре (политички плурализам, вишепартијски систем, слободни и поштени избори). Успостављање даљих претпоставки и установе демократије (владавина права, уставност и законитост, подела власти, независни медији, тржишна економија, развијено грађанско друштво, итд.) ствар је даље демократизације која води ка **консолидованој** демократији, што значи да се демократија

као систем учврстила и да се њен даљи развитак у више степене демократије одвија без веће опасности да се поново западне у недемократски поредак.

Предности демократије су:

1. омогућава друштвено одлучивање, чиме се избегава сукоб, хаос и диктатура
2. њена основна предност је да омогућава **промену** власти (односно сукцесију) на **миран** начин.
3. увећава одговорност власти, јер је власт изборна, контролисана и уравнотежена
4. сваки појединац бира и може да буде биран.

- Начини ограничења власти

Активност:

Ограничена власт

Подсетите ученике на претходна два часа. С обзиром на то да у демократији грађани поседују највишу власт и указују поверење путем избора својим представницима да врше ту власт, важна одлика демократије јесте да је власт представника грађана ограничена и јавно контролисана. И када су представници изабрани, грађани и даље треба да прате како обављају своју дужност.

Активност:

Начини ограничења власти

Поделите ученике у онолико група колико ћете термина обрађивати. Ученици су се до сада у пракси сусретали са концептом владавина права, демократска правила и процедуре, људска права, цивилно друштво, али се можете одлучити и за друге термине уколико сматрате да ваша група ученика може одговорити на задатак. Дајте свакој групи по један термин и замолите их да продискутују како га разумеју и на који начин та претпоставка ограничава власт, односно ограничава могућност злоупотребе власти.

Активност:

Представљање резултата рада група

Нека један ученик представи резултате дискусије прве групе, оно о чему су се ученици усагласили и њихове евентуалне недоумице. Потом позовите остале ученике да изнесу своје мишљење о тој претпоставци. После тога пређите на представљање следеће претпоставке.

Активност:

Резиме наставника

Сумирајте дискусију на основу Прилога 1. Успостављање даљих претпоставки и унапређивање установа демократије (уставност и законитост, подела власти, независни медији, развијено грађанско друштво...) представља ствар даљег развоја демократичности друштва.

НАЧИНИ ОГРАНИЧЕЊА ВЛАСТИ

Будући да у демократији грађани поседују највишу власт и указују поверење путем избора својим представницима да врше ту власт, важна одлика демократије јесте да је власт представника грађана ограничена и јавно контролисана.

1. Владавина права (подразумева владавину закона, а не људи, дакле, поштовање и примену закона, и да нико у држави не може бити изнад њих и владати противно законима).
2. Подела власти (поделом функција свака грана власти ограничава друге две).
3. Демократска правила и процедуре (подразумева „правила игре” која сви морају да поштују и на тај начин правила и процедуре ограничавају оне на власти да не могу владати мимо тих правила и процедура).
4. Јавност – Медији (медији и јавно мњење представљају ограничење и контролу власти самом чињеницом да су „око” које будно мотри на поступке власти).
5. Грађанско друштво (самим тим што делује слободно и релативно аутономно у односу на државу – власт, грађанско друштво представља ограничење власти, она не може да се меша у привреду, науку, културу, итд.).
6. Цивилно друштво (самоорганизовање грађана за остварење различитих интереса и потреба којима држава није спремна или није у могућности да се бави, као и активан утицај на власт који грађани врше кроз грађанске иницијативе, петиције, контролу власти и друге начине политичког и неполитичког деловања представљају ограничење власти).
7. Људска права (како су гарантована уставом и заштићена различитим механизмима, власт не сме да их нарушава и отуд су ограничење власти).
8. Уставност или уставно ограничење власти („конституционализам”) ограничава власт циљевима (надлежностима које су јој уставом додељене) и средствима (начинима на који, опет, уставно може да их остварује).
9. Социјални (многа удружења и организације који делују у грађанском друштву независно од државе) и политички плурализам (вишепартијски систем) спречава да се друштву наметне једно начело организовања или пак монопол једне партије, па тиме представљају ограничење власти.
10. Регионализам и децентрализација власти (посебно локална самоуправа) представљају ограничење тиме што је децентрализовањем извршено распрострањавање или дисперзија власти на више центара одлучивања (на покрајинском, регионалном, општинском нивоу) и тиме ономогућено да сва власт буде концентрисана у једном центру.

Упознавање са нивоима власти

Активност:

Власт у држави

Ученике поделити у групе и позвати их да наведу оне за које сматрају да имају власт у држави.

Активност:

Подела власти

Током излагања група, наставник категорише одговоре на унапред припремљеној табели: на оне који доносе законе (правила) – законодавна власт (скупштина), који спроводе законе – извршна власт (вла-да, министарства и сл.) и они који брину о поштовању закона (судије). Наставник упознаје ученике са сврхом поделе власти, односно заштитом слободе и права грађана од њиховог нарушавања од стране власти. Основно оруђе за то је устав, највиши правни акт у држави, према којем се сви управљају

и према којем се одређује уставност и законитост свих других прописа и одлука у држави. Уставом се пре свега дефинишу основна права и слободе грађана као носилаца врховне власти у демократији (народни суверенитет), а потом и регулишу односи и подела надлежности између ове три власти тако да ниједна не би задрала у поље друге и на тај начин присвојила и ујединила у једним рукама функције које треба да остану раздвојене.

Активност:

Нивои власти

Државна територија Србије познаје неколико нивоа власти. Према Уставу Србије, територијалне јединице власти или територијалне заједнице су аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, односно градови и општине. Предности овако организоване структуре одлучивања у држави јесте: 1) већа осетљивост на локалне потребе; 2) боље задовољавање различитих потреба становништва; 3) већа делотворност власти; 4) веће учествовање грађана у управљању друштвом; 5) већа слобода с обзиром на то да плурализам овлашћења и нивоа власти онемогућава њену концентрацију у мало руку и злоупотребу власти.

Активност:

Устав Србије

Поделите ученике у групе и дајте им примерак Устава Србије. Замолите их да пронађу ко је носилац врховне власти у држави и како су дефинисана питања поделе и нивоа власти. Циљ ове активности је да ученици виде текст Устава и да се коришћењем текста Устава упознају са концептима о којима се говорило.

Могућа активност: Уколико вам остане времена, било би добро да се ученици подсети на процес кроз који су прошли у шестом разреду када су проверавали уставност и законитост предложених мера. Такође анализирајте ком нивоу власти и којој грани према подели власти су се обраћали.

ПОДЕЛА ВЛАСТИ

Надлежности законодавне, извршне и судске власти

Основне функције власти су доношење закона, њихово извршавање (односно управљање заједничким пословима) и решавање спорова у друштву. Ако би све ове три функције власти биле усредсређе-не у истим рукама, тада би власт била тиранска или диктаторска („**Кадидја те тужи, кадија ти суди**”). Због тога се ове три функције власти раздвајају и дају у руке различитим органима: овлашћење за доношење закона или законодавна власт **парламенту**, односно народној **скупштини**, њихово извршавање **извршној власти (влада)** која влада и управља по тим законима, а решавање спорова **судској власти** или судовима. Као што и наша пословица подразумева, крајња сврха поделе власти јесте да се **одбране слободе и права** грађана од њиховог нарушавања од стране власти. Основно оруђе за то су **устав** и закони. Уставом се на првом месту дефинишу основна права и слободе грађана као носилаца врховне власти у демократији (народни суверенитет), а потом и регулишу односи између ове три власти, тако да ниједна не би задрала у поље друге и на тај начин присвојила и ујединила у једним рукама функције које треба да остану раздвојене.

Ово регулисање међусобних односа три гране власти или њихово раздвајање врши се различитим надлежностима на која се законодавна, извршна и судска власт овлашћују уставом.

Надлежности **законодавне** власти су да:

- усваја устав и одлучује о његовој промени
- доноси законе (укључујући порезе и буџет)
- бира извршну власт
- контролише извршну власт (кроз посланичка питања, усвајањем или неусвајањем буџета и сл.)
- одлучује о промени граница, рату и миру, потврђује међународне уговоре, итд.

Надлежности **извршне** власти или владе су да:

- води политику државе и извршава законе и прописе
- доноси свакодневне одлуке ради спровођења закона и непосредно их спроводи
- предлаже скупштини законе и друге прописе
- подноси скупштини на потврду буџет
- образује стручне и друге службе за остваривање својих надлежности
- врши надзор над радом министарстава и других органа управе.

Надлежности **судске** власти:

- штити слободе и права грађана

- обезбеђује уставност и законитост
- решава спорове странака у спору
- суди прекршиоцима закона.

Судској власти је уставом посебно загарантована самосталност и независност од других двеју власти. Како је крајња сврха ограничења власти, па тако и њене поделе, гарантовање и очување основних права и слобода грађана, то је **независност** судске власти најважнији механизам којим се то постиже.

Посебне надлежности **уставног суда** као чувара уставности и законитости:

- одлучује о сагласности закона и других прописа са уставом
(контрола аката законодавне и извршне власти)
- одлучује о сукобу надлежности између органа
- тумачи устав.

Механизми контроле и равнотеже власти

Овом поделом надлежности успоставља се **равнотежа** између три гране власти. То, пре свега, значи да свака има своју уставом одређену надлежност и не сме да преузима на себе овлашћења других власти, али и брани своја овлашћења од покушаја других двеју власти да их преузму. Значи, свака грана проверава и врши контролу других власти, што обезбеђује њихово међусобно ограничавање. Скупштина контролише владу самом чињеницом да је бира и разрешава, као и на друге наведене начине. Посебан део извршне власти представља **председник** републике. Поред функције представљања државе у иностранству, његове надлежности су елемент равнотеже власти, а састоје се у следећем: после изглашавања закона у скупштини, председник га потписује и тиме проглашава, при чему може да га не потпише и врати скупштини на поновно гласање (контрола законодавне власти). Може тражити од владе да објасни поједине своје одлуке (контрола извршне власти). Када је председник изабран на непосредним изборима, ова институција има исту снагу као и законодавна власт, јер председника бирају грађани непосредно, као и представнике за скупштину. С друге стране, законодавна власт има право да покрене његово смењивање ако сматра да је прекршио устав.

Посебан вид контроле власти представља уставни суд кроз своје надлежности, при чему је овлашћен да контролише одлуке свих других органа власти у погледу њихове сагласности са уставом и законима и тиме их држи у границама њихових надлежности.

Ипак, иако су им надлежности раздвојене и једна другој супротстављене, ове гране власти врше **заједно** функцију владања, што осигурава **јединство управљања** земљом.

НИВОИ ВЛАСТИ

Државна територија познаје неколико нивоа власти као последицу административно-политичке по-деле земље. То значи територијално-политичку и административну поделу или, другачије речено, те-риторијалну организацију власти. Територијално уређење власти подразумева поделу на уже админи-стративно-политичке области са мањим или већим степеном самоуправе.

Данас је већина држава у свету организована у мањој или већој мери по принципу *децентрализације*. На том принципу почива и управно-политички систем Србије. Овај принцип подразумева да се део послова власти (и управе) са централних органа власти преноси на регионалне и локалне органе.

Децентрализација представља такав принцип територијалне организације власти према ком се неке функције и надлежности државе преносе из центра у локалне и регионалне, релативно аутономне ор-гане власти са извесним степеном самоуправе. Овлашћења која се преносе на локалне и регионалне органе су углавном локалног карактера и везана су за потребе локалног становништва: образовање, здравство, социјална заштита, спорт и култура. Предности децентрализоване структуре одлучивања су: 1) већа осетљивост на локалне потребе; 2) боље задовољавање различитих потреба становништва;

3) већа делотворност власти; 4) веће учествовање грађана у управљању друштвом 5) већа слобода с об-зиром на то да плурализам овлашћења и нивоа власти онемогућава њену концентрацију у мало руку и злоупотребу.

У Србији је примењена територијална децентрализација која подразумева неколико нивоа преношења послова са државе на јединице локалне самоуправе и на јединице регионалне самоуправе. Покрајинска аутономија и локална самоуправа уживају уставну и правну заштиту од непримерених акција држав-них органа или прекорачења надлежности централних или виших органа власти.

Аутономне покрајине су дефинисане Уставом као аутономне територијалне заједнице основане Уста-вом, у којима грађани остварују право на покрајинску аутономију. Појмом **локална самоуправа** под-разумева се право грађана и њихових локалних заједница да сами управљају јавним пословима који су од заједничког, општег и непосредног интереса за локално становништво. У јединицама локалне само-управе грађани остварују право на локалну самоуправу непосредним учешћем у локалним пословима (зборови грађана, референдум, народна иницијатива) или преко слободно изабраних представника. Оснивање и укидање јединица локалне самоуправе, њена територија, границе и седиште уређују се по-

себним законом о територијалној организацији Републике. Јединице локалне самоуправе финансирају се из изворних прихода и из буџета Републике Србије.